

УДК: 327. 009.01 (477)

А.О.Бояр, аспірант

кафедри країнознавства і міжнародних відносин Волинського державного університету ім. Лесі Українки

Особливості співробітництва між Україною та Європейським Союзом

Величезна політична та економічна роль і могутність такого міжнародного інтеграційного утворення як Європейський Союз загальновідома. Європейська спільнота упродовж півстоліття невпинно удосконалювала рівень своєї безпеки при одночасному поліпшенні життєвих стандартів суспільства; саме ЄС є сьогодні провідним механізмом поєднання інтересів переважної більшості європейців у їх прагненні безпеки і процвітання; ЄС бере на себе відповідальність за долю прийдешніх поколінь європейських народів. Тому налагодження дружніх, цивілізованих стосунків і найтіснішого співробітництва нашої держави з цією могутньою і перспективною організацією дуже важливе. Одним з аспектів цієї проблеми є розкриття та популяризація необхідності європейського вибору України, висвітлення уже існуючої нормативно-правової бази для співробітництва обох сторін.

На сучасному етапі Європейський Союз являє собою міжнародне інтеграційне регіональне економічне об'єднання п'ятнадцяти високорозвинутих держав Західної Європи: Франції, Італії, Великобританії, Німеччини, Іспанії, Португалії, Бельгії, Нідерландів, Данії, Люксембургу, Ірландії, Греції, Швеції, Фінляндії, Австрії. За крок до членства у ЄС знаходяться такі держави як Кіпр, Словенія, Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина, Естонія. Їх прагнення вступити до цієї організації небезпідставне. У світі визнано, що не існує угруповання більш згуртованого, внутрішньо скоординованого, збалансованого за інтересами і можливостями країн-членів, ніж ЄС. Вважається, що жодна зовнішня сила тепер нездатна змінити основних принципів, на яких тримається ЄС.

Налагодженню відносин між нашою державою і Європейським Союзом сприяє політичний діалог у форматі консультацій на рівні міністрів і політдиректорів Міністерств закордонних справ України і Трійки ЄС (Трійка ЄС – спосіб керівництва Євросоюзом за головування в ньому однієї країни та за участі в цьому процесі попередньої і наступної головної в ЄС країни). Ключову роль у нормативній базі відносин України та ЄС відіграє Угода про партнерство і співробітництво (УПС), підписана у Люксембурзі у червні 1994 року і ратифікована остаточно 1 березня 1998 року. Угода передбачає основні принципи партнерства, політичного діалогу, торгівлі товарами, торкається таких проблем, як підприємницька діяльність та інвестиції, транскордонне співробітництво, поточні платежі й капітал, економічне та фінансове співробітництво, співпраця в галузі культури тощо. Взаємні зобов'язання викладено у 209 статтях, п'яти додатках, одному протоколі та декількох спільних деклараціях. У рамках УПС створено Раду з питань співробітництва на рівні вищих посадових осіб.

Іншими документами є Спільна позиція щодо України (листопад 1994 року), Декларація ЄС щодо України (травень 1996 року), План дій щодо України (грудень 1996 року) та інші. Головний їх зміст полягає в тому, що Євросоюз однозначно заявив про прагнення розвивати міцні політичні відносини, готовність підтримувати незалежність України, сприяти встановленню демократії, запровадженню економічних реформ і її залученню в світову економіку.

Все більшого значення завдяки підвищенню статусу і повноважень набуває Міжвідомчий комітет по співробітництву з Європейським Союзом, який за час свого існування (з жовтня 1993 року) накопичив певний обсяг практичних підходів до співробітництва з ЄС. Указом Президента від 21 квітня 1997 року його очолює глава уряду, що виводить цей орган на рівень, адекватний до того, що існує в країнах Центрально-Східної Європи – асоційованих членах ЄС.

Важливу роль у розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом відіграв другий саміт Україна – ЄС, який відбувся 16 жовтня 1998 року у Відні. Він поставив на порядок денний ряд важливих політичних та соціально-економічних питань двосторонніх відносин України з ЄС, а саме: залучення України до участі у Європейській конференції, спільні дії щодо лібералізації візового режиму сторін та уникнення можливих небажаних наслідків розширення ЄС, початок переговорів щодо заснування зони вільної торгівлі Україна–ЄС, узгодження зовнішньої політики сторін, подання ЄС технічної допомоги Україні, зокрема на інвестиційних принципах, а також питання про можливе набуття Україною статусу асоційованого члена ЄС. На саміті було прийнято рішення: про парафування угод про співробітництво у галузі ядерної безпеки та в галузі керованого термоядерного синтезу; про фінансову підтримку і заснування у 1999 в місті Львові технічного офісу, завданням якого буде сприяння прикордонному співробітництву.

Про серйозність намірів України асоціюватись з Євросоюзом свідчать також Укази Президента від 11 червня 1998 р. “Про затвердження стратегії інтеграції України до Європейського Союзу” та від 24 лютого 1998 р. – “Про забезпечення виконання Угоди про партнерство і співробітництво з ЄС”, створення ряду органів для налагодження співробітництва, серед яких спеціальний орган з економічної та соціальної інтеграції до ЄС – Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції.

Взятий Україною курс на інтеграцію до ЄС в майбутньому вимагає послідовних і рішучих дій для адаптації усіх сфер життя суспільства до стандартів Євросоюзу. Трансформуванню для приведення у відповідність до норм ЄС підлягає юридично-правова система України, зокрема сфери приватного права, кредитно-фінансової, комерційної, підприємницької, інвестиційної та інших видів господарської діяльності, кінцевим результатом яких має бути створення повноцінного ринкового середовища. До європейських норм повинно бути адаптовано законодавство у сферах інтелектуальної власності, ряді сфер загальнонаціонального порядку: митна політика, право держави втручатись у ціноутворення, питання акцизування на вироби вітчизняного і закордонного походження, сертифікація товарів та послуг та інші.

В економічному плані суттєві зміни потрібні у різних галузях народного господарства, в першу чергу у сільському господарстві, транспорті, промисловості. Каменем спотикання, який вражає кожного українського суб'єкта господарювання, є уніфіковані стандарти та сертифікація товарів і послуг. Необхідне також удосконалення загальних макроекономічних показників, зорієнтованих на критерії, потрібні для входження у Єдиний валютний союз, що були визначені Маастрихською угодою (листопад 1993 року). Серед них: індекс споживчих цін не має становити більше, ніж 2.9% на рік; дефіцит держбюджету не повинен перевищувати 3% ВВП; сукупний зовнішній борг мусить складати не більше 60% ВВП.

Важливе значення відіграє політичний чинник, зокрема, спільність провідних політичних сил сучасного українського суспільства щодо визнання належності української нації до європейського дому, європейської культури, цінностей, традицій і консолідація їх зусиль у напрямі зближення України та Європи. Необхідна також певна зміна суспільної свідомості й культури, що підтвердило б внутрішню готовність суспільства влитись у загальноєвропейське річище.

З моменту набуття Україною незалежності її торгівля з країнами ЄС постійно зростає. Про це свідчать такі показники: з 1993 по 1994 роки торгівельний оборот зріс на 20% - з 2,57 млрд. еку до 3,14 млрд. (включаючи нові країни-члени ЄС). За 1995 рік експорт України зріс навіть на 35%, тоді як імпорту зростає не так інтенсивно. У 1996 році торговельний оборот України з ЄС становив 4,1 млрд. дол. США (1,53–експорт (10,9% загального експорту України), 2,57–імпорту (17% всього імпорту)). Основними зовнішньоторговельними партнерами України серед країн ЄС залишаються Німеччина та Італія. Україна експортує до ЄС головним чином металопродукцію, товари хімічної та гірничої промисловості; 39% експорту до ЄС у 1994 р. припадали на машинне та електричне обладнання. Іншими найбільшими групами експортних товарів були хімікати, транспортне обладнання і текстиль. Слід також згадати, що Україна має достатньо конкурентоспроможну ресурсну базу навіть у міжнародних масштабах. Але сировинний експорт ні в якому разі не може вважатись національно ефективним із соціального та економічного поглядів.

Найбільшими фінансовими інвесторами в Україну на середину 1997 року з країн-членів ЄС були Німеччина (10% усіх іноземних інвестицій), Нідерланди (9,7%), Великобританія (7,9%).

Велику фінансову допомогу для реалізації конкретних господарсько-економічних проектів наша держава отримує в рамках програми ЄС TACIS (фінансова та технічна допомога країнам колишнього СРСР і Монголії для підтримки процесу переходу до ринкової економіки та демократичного суспільства) та у вигляді цільових кредитів. За перших п'ять років роботи програми (1991 – 1995) TACIS безвідплатно надала 2,57 млрд. еку на відкриття 2000 проектів, з яких приблизно 0,34 млрд. еку виділено на фінансування проектів в Україні.

Важливою передумовою і кроком до реалізації УПС та вступу України до ЄС в майбутньому повинна стати підготовка до вступу України до Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ) та Всесвітньої організації торгівлі (ВОТ). Про наміри і відношення нашої держави щодо ЄС свідчать слова з виступу Президента України Л. Кучми на пленарному засіданні другого саміту Україна–ЄС: “В спільному європейському домі з міцним миром, благополуччям і демократією має бути місце і для України, яка, переконаний, ще далеко не розгорнула свої плечі”.

Отже, співробітництво з Європейським Союзом стає все більш пріоритетним питанням у зовнішньополітичній стратегії нашої держави. Якісно нового характеру воно набере зі вступом до ЄС нових держав Центрально-Східної Європи.